

OPINNÄYTETYÖ

Valo, joka hohtaa jokaiselle Valotaideteosten kuvailutulkkaus

Lotta Hakanen

Tulkkauksen ja kielellisen saavutettavuuden

(240 op)

(5/2023)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Tulkki (AMK), Tulkkaus ja kielellinen saavutettavuus

Tekijä: Lotta Hakanen
Opinnäytetyön nimi: Valo, joka hohtaa jokaiselle – Valotaideteosten kuvailutulkkaus
Sivumäärä: 40 ja 3 liitesivua
Työn ohjaaja: Anne-Mari Jaamalainen
Työn tilaaja: Valon kaupunki- hanke

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa kuvailutulkkaukset neljään Valon kaupunki- hankkeen valotaideteokseen. Teokset sijaitsevat ulkona Jyväskylän eri ympäristöissä. Työn aikana selvitettiin toimivia käytänteitä valotaideteosten kuvailussa.

Kuvailutulkkaus tarkoittaa visuaalisen kohteen sanallista kuvailua näkövammaiselle henkilölle. Jokaisella meistä on oikeus kokea kulttuurista osallisuutta yksilöllisistä ominaisuuksistamme riippumatta. Kuvailutulkkaus avaa näkövammaisille oven visuaalisen kulttuurin kokemiseen.

Valotaiteen keskipisteessä on valo. Se ottaa teoksessa merkittävän roolin visuaalisesti tai temaattisesti. Valotaiteella on monia muotoja, joista tunnettuja esimerkkejä ovat valoveistos ja valoinstallaatio.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä. Kuvailujen käsikirjoitukset syntyivät lähdekirjallisuuden avulla ja niitä muokattiin tilaajan ja kohderyhmän antaman palautteen perusteella. Työn lopullinen audiomuotoinen tuotos jää Valon kaupungin käyttöön.

Kuvailujen tekeminen neljään valotaideteokseen on vasta alku, mutta sen on tarkoitus innoittaa kuvailutyön jatkamiseen laajemmin. Tästä työstä voivat hyötyä kuvailutulkkauksesta ja sen käytänteistä kiinnostuneet. Opinnäytetyö lisää taiteen kentän saavutettavuutta mahdollistamalla valotaideteoksista nauttimisen yhä useammalle ihmiselle.

Asiasanat: kuvailutulkkaus, valotaide, taiteen saavutettavuus

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Interpretation and linguistic accessibility

Author: Lotta Hakanen

Title: Light that shines to everyone – Audio description of light art pieces

Number of Pages: 40 and 3 attachment pages

Supervisor: Anne-Mari Jaamalainen

Commissioned by: City of Light

The goal of this thesis was to provide audio descriptions to four pieces of light art from the city of Jyväskylä's the City of Light project. The pieces are located outside in different environments of Jyväskylä. Functioning ways of describing pieces of art were examined during the work.

Audio description means the verbal describing of an object to a visually impaired person. Each of us has the right to experience cultural participation despite our individual features. Audio description opens the door to experiencing visual culture for visually impaired people.

Light is in the center of light art. It assumes a significant role both thematically and visually. Light art has many forms well known examples of which are the light sculpture and the light installations.

The thesis was done as a functional thesis. The scripts of the descriptions were made with the help of source material and they were edited based on feedback given by the commissioner and the focus group. The final audio product of the work will be left to be used by the City of Light -project.

The production of descriptions for four pieces of light art is just a beginning but its meaning is to inspire to continue the work of describing. This piece of work can benefit those who are interested in audio description and its ways. The thesis increases the accessibility of the field of art by making it possible to enjoy pieces of light art for even more people.

Keywords: Audio description, Light art, Accessibility of art

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1	JOHDANTO.....	6
2	KUVAILUTULKKAUS.....	8
	2.1 Määritelmä.....	8
	2.2 Kohderyhmä.....	9
	2.3 Kuvailun ryhmittelyä.....	10
	2.4 Kuvailutulkkauksen ominaispiirteitä.....	11
	2.5 Taideteoksen kuvailu.....	12
3	VALOTAIDE.....	15
	3.1 Määritelmä.....	15
	3.2 Valotaiteen saavutettavuus.....	16
	3.3 Valon kaupunki- hanke.....	17
4	TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ.....	18
5	OPINNÄYTETYÖPROSESSI.....	19
	5.1 Yhteydenotto ja idean esitleminen.....	19
	5.2 Omien kuvailutaitojen kehittäminen.....	19
	5.3 Kuvailujen tyylin ja laajuuden määrittäminen.....	20
	5.4 Teosten valitseminen.....	21
	5.5 Yhteistyö tilaajan kanssa.....	21
6	TEOSTEN KUVAILU.....	23
	6.1 Ensimmäisten versioiden tekeminen.....	24
	6.2 Kohderyhmän palaute.....	28
	6.3 Tilaajan palaute.....	29

6.4 Kuvailujen muokkaus palautteen pohjalta	30
6.5 Kuvailujen nauhoitus	31
6.6 Alusta valmiiseen versioon – mikä muuttui?.....	31
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	34
8 POHDINTA.....	36
8.1 Ammatillinen reflektointi	36
8.2 Työn onnistuminen	36
8.3 Lopuksi	38
LÄHTEET	39
LIITTEET	41
LIITE 1: VALOTAIDETEOSTEN KUVAILUJEN KÄSIKIRJOITUKSET	41

1 JOHDANTO

Taide voi olla turvapaikka, rentouttava elämys, keino jakaa kokemuksia tai ilmaista tunteita. Se voi viihdyttää, inhottaa, havahduttaa, herättää keskustelua ja saada pysähtymään eri asioiden äärelle. Jokaisella tulisi olla mahdollisuus päästä osalliseksi tästä kaikesta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023). Taiteen mahdollisuudet ovat rajattomat. Kuitenkin, jotta jokainen meistä voisi nauttia taiteesta, täytyy joitakin rajoja päästä rikkomaan. Taideteoksen kuvailutulkkausten päämääränä on poistaa ne esteet, jotka vaikuttavat teoksen kokemiseen (Aaltonen 2007, 4).

Jo aikojen alusta meille ihmisille on ollut ominaista hakeutua kohti valoa. Tämä on yksi syy siihen, että moni kokee valotaiteen miellyttävänä. Se kiinnostaakin monen ikäisiä ja monenlaisista taustoista tulevia. Valotaidetta esiintyy vapaasti kaupunkiympäristössä ja se on usein ilmaista. Sen helposti lähestyttävästä luonteesta huolimatta ilman kokonaisvaltaista kokemusta jäävät kuitenkin näkövammaiset ihmiset. (Hillgen 2022.) Kulttuurin ja taiteen tulisi olla jokaisen ulottuvilla (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023). Kuvailutulkkaus auttaa rikkomaan sen rajan, joka estää taideteoksen kokemisen (Aaltonen 2007, 4).

Kulttuuripalvelujen saavutettavuutta edistää se, että pyritään huomioimaan mahdollisimman hyvin ihmisten yksilölliset tavat toimia (Kulttuuria kaikille 2023). Opetus- ja kulttuuriministeriön (2012) mukaan saavutettavuus eri aistien avulla tarkoittaa elämyksiä tai tietoa, jotka voi tavoittaa monen eri aistin avulla. Kun tieto on tarjolla esimerkiksi sekä kuultuna että nähtynä, pääsee siihen osalliseksi mahdollisimman moni. Erilaiset tulkkauspalvelut kuten kuvailutulkkaus, parantavat palveluiden saavutettavuutta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 55.) Saavutettavuudesta huolehtiminen lisää kulttuurin kentän yhdenvertaisuutta (Kulttuuria kaikille 2023).

Tämän opinnäytetyön tilaaja on Valon Kaupunki- hanke. Työn tavoitteena on tuottaa kuvailutulkkaukset neljään Valon kaupungin pysyvään valotaideteokseen. Hankkeen valotaideteoksiin ei olla aiemmin toteutettu tallennettuja kuvailutulkkauksia. Tarkoituksena on tulkkausten avulla mahdollistaa valotaiteen kokeminen mm. näkövammaisille ihmisille. Taideteosten kuvailut on toteutettu lähdekirjallisuutta apuna käyttäen ja niitä on muokattu tilaajan sekä näkövammaisten ihmisten palautteen perusteella. Konkreettisten kuvailujen lisäksi tämän työn tarkoituksena on pohtia ja koota yhteen hyviä käytänteitä taideteoksen kuvailutulkkauksessa.

Taiteen kuvailutulkkauksista ovat tutkineet mm. Huovinen & Koivisto (2016) opinnäytetyössään ”Make sense- tutkimuksia kuvataiteen kokemuksesta” sekä Somppi (2022) pro gradu- tutkielmassaan ”Tulkinnasta tulkkeeksi – taiteen konteksti ja merkitysalueet kuvataiteen kuvailutulkkaudessa”. Kulttuurilla kaikille-palvelu on julkaissut kuvailutulkki Anu Aaltosen (2007) kirjoittaman tietopaketin kuvailutulkkauksesta. Spesifisti valotaiteen kuvailutulkkauksesta ei löydy tutkimuksia, mutta esimerkiksi Hillgen (2022) pohtii opinnäytetyössään ”Valon rakentajille” näkövammaisten ihmisten osallistumista valotaiteen kokemiseen kuvailutulkkauksen avulla.

Opinnäytetyön luvuissa 2 ja 3 käsitellään tietoperustaa, joka kietoutuu kuvailutulkkauksen ja valotaiteen ympärille. Luvussa 4 kerrotaan tarkemmin toiminnallisesta opinnäytetyöstä, joka on tämän työn toteuttamismuoto. Luvuissa 5 ja 6 kuvataan prosessia sekä syvennytään tarkemmin teosten kuvailuun. Luvussa 7 kootaan tämän työn aikana hahmottuneita toimivia käytänteitä valotaideteosten kuvailutulkkauksessa. Viimeisessä luvussa pohditaan työn onnistumista ja merkitystä.

2 KUVAILUTULKKAUS

2.1 Määritelmä

Kuvailutulkkaus tarkoittaa jonkin kohteen kuvailua näkövammaiselle ihmiselle (Näkövammaisten liitto ry 2021). Se on siis visuaalisen ärsykkeen muuntamista sanoiksi. Kuvailutulkkausta käytetään enimmäkseen kulttuuri- ja taidealan kentällä, esimerkiksi elokuvissa, teattereissa ja museoissa. (Aaltonen 2007, 4.) Kuvailua voidaan kuitenkin hyödyntää hyvin monenlaisissa tilanteissa. Näkövammaisen ihminen voi saada kuvailutulkkauksen avulla tietoa esimerkiksi ei-kielellisestä viestinnästä vuorovaikutustilanteessa (Hirvonen 2013, 91).

Kuvailutulkkaus voidaan nähdä kuvailun alakäsitteenä. Se tarkoittaa nimenomaan visuaalisen sanoittamista, kun taas kuvailu kattaa näkemällä, kuulemalla sekä tuntemalla saadun tiedon kuvailun. (Kuvaja 2023.) Kuvailulla jaetaan tietoa erilaisista kohteista sekä ympäristöstä ja sen muutoksista. Kuvailu voi olla tiedostettua tai tiedostamatonta (Lahtinen & Lahtinen & Palmer 2009, 12). Jokainen meistä kuvaileekin erilaisia asioita jatkuvasti tiedostamattaan sitä sen kummemmin.

Kuvailutulkkauksessa tärkeää on pyrkiä välittämään oleellinen tieto (Markkula & Ryti 2022). Se, mikä on olennaista, riippuu tilanteesta, kuvailun kohteesta ja sen vastaanottajasta. Myös kuvailun tyyli ja laajuus voivat vaihdella. (Lahtinen ym. 2009, 22-27.)

Vielä 1980-luvulla käytettiin kuvailutulkkauksesta käsitettä ”kummitusääni”. Samalla vuosikymmenellä Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry:n omia tilaisuuksia alettiin kuvailutulkata. Kuvailutulkkaus-termi vakiintui Suomessa 1990-luvulla. Tällöin kuvailutulkkaus alkoi yleistyä mm. teattereissa ympäri Suomen. (Aaltonen 2007, 8.)

Kuvailutulkkinä toimiminen ei vaadi tietynlaista tutkintoa ja kuka tahansa voi kuvailla näkemäänsä. Suomessa toimii kuitenkin myös erittäin ammattitaitoisia kuvailutulkkeja. (Näkövammaisten liitto ry 2021.) He saattavat olla esimerkiksi kulttuuri- ja viestintäalojen ammattilaisia, viittomakielen tulkkeja tai näkövammaisten kanssa työskenteleviä ihmisiä. (Aaltonen 2007, 2).

2.2 Kohderyhmä

Kuvailutulkkauksesta hyötyvät ensisijaisesti näkövammaiset ihmiset (Aaltonen 2007, 2). Näkövammaisen henkilö voi olla heikkonäköinen tai sokea. Virallisen määrittelyn tekee aina silmälääkäri ja se perustuu Maailman terveysjärjestö WHO:n luokitukseen. Luokituksessa otetaan huomioon esimerkiksi näöntarkkuus ja näkökentän puutteet. Mikäli henkilön näkökyky pystytään korjaamaan silmälaseilla normaaliksi tai toisessa silmässä on normaali näkö, ei häntä luokitella näkövammaiseksi. (Näkövammaisten liitto ry 2019b.)

Näkövammoja on paljon monenlaisia ja ne ilmenevät eri tavoin. Täydellinen sokeus on kuitenkin harvinaista, ja sokeaksi määritellyt henkilöt voivat nähdä esimerkiksi valoa tai jonkinlaisia hahmoja. Ihmisellä voi esimerkiksi olla ongelmia näöntarkkuuden, näkökentän, kontrastien erottamisen, värinäön tai silmälihasten kanssa. Silmät voivat myös sopeutua eri tavoin valoon ja hämääseen tai niiden voi olla hankalaa mukautua eri etäisyyksille. (Näkövammaisten liitto ry 2019b.) Näkövammojen laajan kirjon lisäksi on hyvä huomioida, että kuvailutulkkauksen käyttäjät muodostavat heterogeenisen joukon ihmisiä erilaisine taustoineen ja mielenkiinnon kohteineen (Hirvonen 2013, 92).

Monenlaiset sairaudet ja vammat voivat aiheuttaa näön ongelmia. Yleisin näkövamma aiheuttaja Suomessa on silmänpohjan rappeuma. Suurin osa näkövammaisista on ikääntyneitä. Näkövamma voi aiheuttaa haasteita mm. liikkumisessa ja ympäristön havainnoimisessa. Näkövammaisen ihmisen kuulo-, tunto- ja hajuaisti voivat kuitenkin olla herkempiä, kuin näkevällä. (Näkövammaisten liitto ry 2019b.)

Kuvailutulkkauksen ensisijainen kohderyhmä on näkövammaiset ihmiset, mutta se voi hyödyttää myös näkeviä (Aaltonen 2007, 2). Huovinen & Koivisto (2016) tutkivat opinnäytetyössään kuvataiteen kokemista ja sitä rajoittavia tekijöitä. He toteavat saaneensa näkevinä eri teoksista huomattavasti enemmän irti kuvailutulkkauksen kanssa. Tutkimuksen aikana havaittiin, että ilman kuvailua ihminen luo jo nopean vilkaisun jälkeen illuusion teoksesta, kun taas kuvailutulkkaus vie ikään kuin syvemmälle ja ottaa suurien linjojen lisäksi huomioon myös yksityiskohtia.

Bernabé & Orero (2020) esittävät, että kuvailutulkkauksessa siirtymä tietystä käyttäjäryhmästä kohti laajempaa yhteiskunnallista ilmiötä voisi olla hyödyllinen. Kuvailutulkkauksen mahdollisia käyttäjiä näkövammaisten lisäksi voisivat olla vanhukset, lapset, kieltenoppijat sekä ihmiset, joilla on haasteita keskittymisen, oppimisen ja lukemisen kanssa. (Somppi 2022, 9.)

Kuvailu laajempaan ilmiönä auttaa näkövammaisten ihmisten lisäksi myös kuulovammaisia, kuurosokeita, ikääntyneitä sekä hahmotushäiriöisiä (Lahtinen ym. 2009, 15). Kuvailun kohteet ja tavat vaihtelevat vastaanottajan mukaan. Esimerkiksi kuurosokea henkilö voi vastaanottaa kuvailua taktiilisti eli kädestä käteen viittomisen avulla. (Kovanen & Lahtinen 2006, 25-33).

2.3 Kuvailun ryhmittelyä

Kuva 1. Kuvailun ryhmittelyä Aaltosen (2007) sekä Lahtisen ym. (2009) mukaan.

Kuvailutulkkauksen eri lajeja voivat olla reaaliaikainen spontaani, reaaliaikainen valmisteltu sekä käsikirjoitettu ja tallennettu kuvailutulkkaus. Reaaliaikaista spontaania kuvailutulkausta ei ole valmisteltu ja tulkki kuvailee esimerkiksi tapahtumaa tai esinettä juuri kyseisessä hetkessä. Reaaliaikainen valmisteltu kuvailutulkkaus taas voisi tapahtua esimerkiksi taidenäyttelyssä, jolloin tulkki on perehtynyt etukäteen johonkin kuvailtavaan teokseen. Käsikirjoitettuun ja tallennettuun kuvailutulkkaukseen tulkki on kirjoittanut käsikirjoituksen ja lukenut sen äänen tallenteelle. Tulkkauksen vastaanottaja voi kuunnella tallenteen esimerkiksi jonkin teoksen äärellä. (Aaltonen 2007, 6.) Museoiden siirtyessä yhä enemmän myös internetin puolelle, voidaan teoskuvailuja tallentaa materiaalin yhteyteen (Hirvonen 2013, 97).

Kuvailua voidaan myös jaotella sisällön tarkkuuden mukaan. Perusominaisuuksien ilmaisussa kerrotaan hyvin tiiviisti kohteen tärkeimmät ominaisuudet, aivan kuten mainostekstissä. Perus-

kuvailu taas on jo hieman laajempaa, mutta pitäytyy silti olennaisimmissa asioissa vastaanottajan tarpeisiin nähden. Tarkka kuvailu on jo yksityiskohtaisempaa ja siinä pyritään ymmärrykseen kokonaisuudesta. Laajennettu kuvailu on kuten tarkka kuvailu, mutta siihen on lisätty vielä taustatietoa kohteesta. Kuvailija esimerkiksi kertoo taideteoksen tekijästä ja hänen historiastaan. (Lahtinen ym. 2009, 22.)

Kuvailutulkkauksessa visuaalinen muutetaan sanoiksi (Aaltonen 2007, 4). Kuvailu voi kuitenkin myös esimerkiksi viittomalla, piirtämällä keholle, liikkeen tai esineen avulla. Visuaalisen kohteen lisäksi myös ääntä voidaan kuvailuilla. Tällöin vastaanottajana on kuulovammaisen ihminen. (Lahtinen ym. 2009, 42.)

Kuvailua voi myös jaotella sen mukaan, onko vastaanottajan rooli tilanteessa aktiivinen vai passiivinen. Kuvailu voi olla yksisuuntaista, jolloin ainoastaan kuvailija on äänessä. Se voi kuitenkin olla myös kuvailijan ja kuvailun vastaanottajan yhteinen vuoropuhelu. Tällöin on mahdollista kysyä tarkentavia kysymyksiä ja esimerkiksi pyytää kertomaan jostain yksityiskohdasta enemmän. Tällaisessa vastavuoroisessa kuvailussa on mahdollista käyttää kielellisen kuvailun lisäksi keholle piirtämistä, jonka avulla voi selventää kohteen muotoa ja mittasuhteita. (Lahtinen ym. 2009, 43-45; Hirvonen 2013, 95.)

2.4 Kuvailutulkkauksen ominaispiirteitä

Kuvailutulkkauksessa tärkeää on osata välittää kuvailtavasta kohteesta olennaiset asiat (Aaltonen 2007, 4). Se, mikä on tärkeää, riippuu kontekstista sekä tulkkauksen vastaanottajasta. Joskin tilanteessa kuvailutulkattavasta kohteesta välitetään vain perustiedot ja joskus taas on tarkoitus välittää kokonainen taide-elämys, joka herättää ajatuksia ja tunteita. (Näkövammaisten liitto ry 2019a, 0:20-0:40.)

Kuvailua helpottaa huomattavasti asiakkaan tunteminen. Tulkki voi edetä kuvailussa asiakkaalle toimivimmalla tavalla sekä käyttää tuttuja käsitteitä. Vastaanottajan toiveet ja tarpeet vaikuttavat kuvailun tyyliin. (Lahtinen ym. 2009, 36.) Eri tilanteissa on erilaiset mahdollisuudet ottaa yksittäisen käyttäjän toiveet huomioon (Hirvonen 2013, 93). Esimerkiksi käsikirjoitetun ja tallennetun kuvailutulkkauksen tapauksessa ei ole mahdollista ottaa huomioon yksittäistä tulkkauksen vastaanottajaa.

Näkövammaisten liitto ry (2021) esittää, että yleisesti kuvailutulkkauksen tulisi olla aina mahdollisimman neutraalia sekä kaikenlaista arvottamista ja analysointia välttävää. Tällaisessa

neutraalissa kuvailussa kuvailija poimii kohteesta asioita liittämättä kuvailuun omia vaikutelmiaan ja käyttäen mahdollisimman neutraaleja käsitteitä, antaen vastaanottajalle tilaa tehdä oma tulkintansa (Lahtinen ym. 2009, 27). Kuvailutulkki ei voi esimerkiksi kuvata maisemaa kauniiksi tai hymyilevää ihmistä iloiseksi. Joskus kuitenkin tulkkauksen vastaanottaja saattaa toivoa tulkintaa. Aaltonen (2007) esittää, että esimerkiksi nykytaidetta kuvailutulkatessa voi olla hyödyllistä, mikäli tulkki esittää oman tulkintansa. Tällöin on kuitenkin oltava tarkkana ja ilmaistava selkeästi, milloin kyseessä on tulkin oma mielipide tai näkemys. (Aaltonen 2007, 5.)

Neutraaliuden ja objektiivisuuden ihanne liittyy vastaanottajan itsenäisyyteen ja oikeuteen muodostaa oma tulkinta kyseisestä teoksesta. Neutraaliin tyyliin tähtäävissä ohjeistusten ja todellisten tulkkeiden välillä on kuitenkin havaittu ristiriitaa. Lisäksi on esitetty, että subjektiivisempi ote voisi parantaa kuvailutulkkauksia ja samalla palvella käyttäjäryhmiä paremmin. (Somppi 2022, 13.) Pohdin kysymystä kuvailutulkkauksen neutraaliudesta tarkemmin seuraavassa alaluvussa, jossa keskitytään taideteoksen kuvailuun.

Toimiva kuvailu etenee loogisesti muodostaen selkeän kokonaisuuden. Järjestyksessä voi hyödyntää ajatusta etenemisestä laajasta yksityiskohtaiseen. Tämäkin kuitenkin riippuu asiakkaan toiveista ja tarpeista. (Lahtinen ym. 2009, 36.) Selkeyttä edesauttaa myös taukojen pitäminen kuvailun aikana (Näkövammaisten liitto ry 2021).

Kuvailutulkille hyödyllisiä ominaisuuksia ovat mm. hyvä visuaalinen havainnointikyky, rikas sanavarasto, mielikuvituksellisuus, kyky esiintyä sekä äänenkäytön taito. Tulkkauksen laatua parantavat huolellinen valmistautuminen sekä vuorovaikutus käyttäjän kanssa, mikäli näihin on mahdollisuus. Kuvailutaidot kehittyvät harjoittelemalla. (Kuvaja 2023.)

2.5 Taideteoksen kuvailu

Tässä opinnäytetyössä keskitytään taideteosten kuvailuun. Kyseessä on siis kokonaisen taide-elämyksen välittäminen (Näkövammaisten liitto ry 2019a, 0:20-0:40). Kuvailtaessa päämääränä on poistaa esteet, jotka vaikuttavat teoksen kokemiseen. On hyvä muistaa, että taideteoksen kuvailutulkaaminen täysin tyhjentävästi on mahdotonta. Jokainen teos kuitenkin sisältää tietoa, jonka pystyy ilmaisemaan sanoin. (Aaltonen 2007, 4.) Esimerkiksi perusmuodosta, suunnasta ja sommittelusta on kaikilla yhteisiä kokemuksia (Lahtinen ym. 2009, 27).

Taiteen kokeminen ja tulkinta tapahtuvat pitkälti mielissämme. Tämän vuoksi nämä ilmiöt eivät ole riippuvaisia ainoastaan näkökyvystä. Taideteokset voivat olla hyvinkin monimutkaisia ja

niistä voi löytää monenlaisia merkityksiä. Mukana on muutakin kuin visuaalista tietoa. (Somppi 2022, 3.)

Tulkintaa on perinteisesti pidetty kuvailutulkkaukseen kuulumattomana tai se on ohjeistettu ilmaisemaan omaksi mielipiteeksi (Somppi 2022, 44). Esimerkiksi Näkövammaisten liitto ry (2021) ohjeistaa, että kuvailutulkkauksen tulisi yleisesti olla neutraalia ja kaikenlaista analysointia ja arvottamista välttävää. Neutraaliuden ja objektiivisuuden tavoittelu liittyy vastaanottajan itsenäisyyteen ja oikeuteen muodostaa itse tulkinta teoksesta (Somppi 2022, 13). Kun on kyseessä taideteoksen kuvailutulkkaus, on kuitenkin syytä pohtia, toimiiko täysin neutraali tyyli, jossa kuvailija kertoo teoksesta ainoastaan sen, mitä näkee.

Sini Somppi (2022) tuo Pro gradu- tutkielmassaan ”Tulkinnasta tulkkeeksi – Taiteen konteksti ja merkitysalueet kuvataiteen kuvailutulkkauksessa” esille näkökulman siitä, että taiteen kuvailutulkkaukseen liittyy aina väistämättä subjektiivisuutta. Subjektiivisuuden läsnä ollessa tulkintojen esittämistä ei voida pitää ongelmallisena. Tulkinnat ovat väistämättömiä kuvailun eri elementeissä, mutta ne eivät estä vastaanottajaa muodostamasta omaa tulkintaansa. (Somppi 2022, 44.) Jo neutraaliksi koetussa pintatason kuvailussa voi olla mukana tulkintaa, sillä sen osa merkityksenmuodostamisen ketjua, johon kytkeytyy taiteen tulkitseminen (Somppi 2022, 46). Tutkielmassa nojataan useisiin tutkimuksiin, joissa ehdotetaan luovempaa neutraaliuden ihanteesta irrottautuvaa kuvailutulkaustapaa. Diaz-Cintas (2008) esittää, että ”Kuvaile, mitä näet”-ohje ei toimi, sillä se pyrkii erottamaan näkemisen ymmärtämisestä ja unohtaa kokonaan ymmärtämisen prosessit muilla aisteilla. Näin ollen teosta tulisi kuvailla kokonaisuutena, jolloin tulke kytkeytyy osaksi kokonaisuutta. (Somppi 2022, 11.)

Tässä luvussa esille nousseiden asioiden perusteella voidaan todeta, ettei taideteoksen kuvailutulkkaus ole yksinkertainen tehtävä. Seuraavaksi tuon esille asioita, joita tämän opinnäytetyön tietoperusta ehdottaa ottamaan huomioon kuvailutulkkauksissa. Teoksen kuvailu voidaan aloittaa kertomalla sen perustiedot, joita voivat olla teoksen nimi, tekijä sekä valmistusvuosi (Markkula & Ryti 2022).

Kuvailussa voidaan antaa yleiskuva tilasta ja taideteoksen sijoittumisesta tähän tilaan. Lisäksi kuvailtava kohde on hyvä nimetä alussa. Vastaanottajan on helpompaa hahmottaa teos tilassa, kun kerrotaan missä suhteessa se on häneen, esimerkiksi: ”Patsas on suoraan edessäsi kahden metrin päässä”. On lisäksi olennaista kertoa, sijaitseeko teos esimerkiksi seinällä, lattialla vai

esimerkiksi jonkin korokkeen päällä sekä onko siihen kohdistettu valoa ja millä tavalla. (Lahtinen ym. 2009, 87.)

Taideteoksesta voidaan kuvailla kokoa, muotoa, tekniikkaa, materiaaleja, sommittelua, värejä sekä tunnelmaa. Mikäli kyseessä on abstrakti teos, tämä ilmaistaan. (Lahtinen ym. 2009, 87.) Mahdollisen liikkeen kuvailu voi tuoda teokseen tarinallisuutta (Somppi 2022, 40).

Kohteen erilaisia ominaisuuksia kuvailtaessa on hyvä hyödyntää tuttuja asioita. Pituuden ilmaisussa voi käyttää esimerkiksi käden mittaa tai metrejä. Kokoa voidaan verrata esimerkiksi ruokalautaseen tai postikorttiin. Kuvailussa voi hyödyntää perusmuotoja, joita ovat kolmio, neliö, ympyrä, nuoli sekä risti. Määrää kuvaillessa on hyvä välttää määreitä ”paljon” ja ”vähän”, sillä niiden tulkintaan liittyy aina henkilön oma kokemus. Sen sijaan voi käyttää arvioitua lukumäärää. (Lahtinen ym. 2009, 102.)

Kuten muidenkin kohteiden, myös taideteoksen kuvailussa eteneminen riippuu vastaanottajan toiveista (Lahtinen ym. 2009, 36). Hyvä yleisohje on kuitenkin edetä perustietojen kertomisen jälkeen kuvailemaan siirtyen olennaisesta yksityiskohtiin. Kuvailija esimerkiksi kuvailee ensin maalauksen keskellä olevan karhun ja siirtyy vasta myöhemmin taustan yksityiskohtiin. (Markkula & Ryti 2022.)

Joskus taideteosta on mahdollista tunnustella myös käsin. Tähän on kuitenkin oltava aina lupa. (Lahtinen ym. 2009, 87-88.) Tunnustelun ollessa osa kuvailua, voi näkövammaisen henkilö saada teoksesta paljon enemmän irti. Gibson (1966) osoittaa, että haptisesti voidaan havainnoida esineen geometrisiä ominaisuuksia (esimerkiksi muoto), pintaominaisuuksia (esimerkiksi karheus ja sileys), materiaalin ominaisuuksia (esimerkiksi massa) sekä kohteen lämpötilaa (Lahtinen ym. 2009, 20).

Usein mahdollisuutta taideteoksen tunnusteluun ei ole, esimerkiksi kohteen haurauden vuoksi. Tällöin on tärkeää, että kuvailu sisältää yksityiskohtaista tietoa teoksen rakenteesta, ja siitä missä suhteessa osat ovat toisiinsa. Näin voidaan mahdollisimman hyvin kompensoida sitä tietoa, minkä ”ei saa koskea”-kielto on jättänyt pois. (Huovinen & Koivisto 2016, 9.)

3 VALOTAIDE

3.1 Määritelmä

Valo on etenkin meille pitkiin talviin ja pimeyteen tottuneille käytännöllinen arjen apuri. Valotaiteessa se kuitenkin siirtyy apulaisen roolista pääosaan. (Hillgen 2022, 9.) Valolla on taiteen materiaalina hyvä asema, sen ollessa ilmiönä tuttu ja turvaa tuova (Kivinen 2018, 25).

Valotaiteen keskipiste on valo. Kaikenlaisen taiteen näkemiseen tarvitaan valoa, mutta se, että valoa pelkästään hyödynnetään, ei tee teoksesta valotaideteosta. Valon on oltava teoksessa merkittävässä roolissa. Valo voi ottaa suuren roolin visuaalisesti, mutta myös teemana. Jos valo on temaattisesti vahvasti läsnä, voi jokin teos olla valotaidetta. (Kivinen 2018, 13.) Valon merkittävä rooli ei kuitenkaan tarkoita sitä, että valon määrän tarvitsisi olla suuri. Moni valotaiteen teos perustuukin valon vähäiseen määrään. (Kivinen 2018, 15.)

Tilallisuus on valotaiteen erityinen ominaispiirre. Mia Kivisen (2018) sanoin: “Valo ottaa tilan haltuunsa niin pitkälle kuin sen teho riittää.” Tila on lähes aina osa valoteosta (Kivinen 2018, 17). Mielenkiintoista onkin se, että valoa ei voi itsessään havaita. Se vaatii vastaparikseen erilaisia materiaaleja tai tilan. Tämän vuoksi valotaide voi häilyä esimerkiksi mediataiteen tai installaatiotaiteen rajamailla. (Hillgen 2022, 9.) Rajoja voi olla usein hankalaa määritellä (Kivinen 2018, 17).

Valotaiteessa ammennetaan mitä mielenkiintoisimpia tapoja käyttää valoa. Käyttötavat eivät rajaudu pelkästään keinovaloon. Erilaisina valonlähteinä voi nähdä niin elävää tulta kuin valonheittäjiäkin; mitä tahansa valoa tuottavaa asiaa tai ilmiötä. (Kivinen 2018, 15; Hillgen 2022, 37.)

Valotaiteella on monia muotoja eikä sitä ole sidottu yhteen taiteen lajiin (Kivinen 2018, 11). Kaksi tunnettua esimerkkiä ovat valoveistos ja valoinstallaatio. (Hillgen 2022, 12.) Rouhikoski (2011) tuokin esille, että valoveistos on tarkoitettu katseltavaksi, kun taas installaatiossa katsoja on sen sisällä kokijana. On kuitenkin hyvä huomata, että installaatiot voivat sisältää myös valobjekteja ja vuorostaan valoveistos jatkuu ympäröivään tilaan valon levitessä sille ominaiseen tapaan. (Kivinen 2018, 17.) Veistoksen ja installaation lisäksi voi valotaidetta olla esimerkiksi taulu, ympäristöteos, tekstiiliteos, performanssi tai näiden yhdistelmä (Kivinen 2018, 11).

Kuva 2. Kajo. Taiteilija: Kari Alonen. Kuva: Jiri Halttunen.

3.2 Valotaiteen saavutettavuus

Valotaide on monelle helposti lähestyttävää, mikä johtuu valon positiivisesta ja turvallisuutta tuovasta asemasta. Meille on luonnollista kulkeutua kohti valoa. Valotaidetta esiintyy paljon vapaasti kaupunkiympäristössä ja se on usein ilmaista, mikä lisää sen tasa-arvoista ja helposti saavutettavaa luonnetta. Valotaide kiinnostaa monia ikäryhmiä ja monenlaisista taustoista tulevia. (Hillgen 2022, 21.)

Valotaide koskettaa monia katsojaryhmiä. Ilman kokonaisvaltaista kokemusta jäävät kuitenkin näkövammaiset ihmiset. Näkövammoja on paljon monenlaisia ja ne ilmenevät eri tavoin (Näkövammaisten liitto ry 2019b). Näkövamman laadusta ja asteesta riippuen saattaa ihminen pystyä kokemaan erilaisia valoja ja varjoja sekä valon liikettä. (Hillgen 2022, 22.)

Näkövammaisella ihmisellä on samanlainen tarve kokea kulttuurista osallisuutta kuin näkevääläkin. Tämän vuoksi tulisi tarjota apukeinoja visuaalisen kulttuurin, kuten valotaiteen, kokemiseen. (Volotinen 2014.) Kuvailutulkkaus on yksi näistä keinoista. Visuaalisen tiedon saavutet-

tavuus lisää mahdollisuuksia nauttia kulttuuriteoksista, parantaa tiedon saatavuutta tasavertaisesti sekä vahvistaa yhdenvertaisuuden kokemusta (Hirvonen 2013, 92). Elämyksien tulisi olla saavutettavissa monilla eri aisteilla (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 55).

3.3 Valon kaupunki- hanke

Valon kaupunki on Jyväskylän kaupungin koordinoima hanke. Sen tavoitteena on luoda turvallinen, viihtyisä ja energiaa säästävä ympäristö niin kaupungin asukkaille kuin vierailijoillekin. Valon kaupungin toimintaan kuuluu kaupunkivalaistuskulttuurin kehittäminen, valotapahtumien järjestäminen, uusien valaistuskohdeiden rakentaminen, erilaisten toimijoiden ohjaaminen valaistukseen liittyvissä asioissa, yhteistyö maailman valon kaupunkien kanssa sekä yhteistyö valoon liittyvän tutkimuksen kehittämiseksi. (Jyväskylän kaupunki 2023.)

Hanke on tunnettu etenkin syksyisin järjestettävästä Valon kaupunki- tapahtumasta, joka kokoaa ihmiset ihastelemaan monipuolista valotaidetta ja muuta teemaan sopivaa ohjelmaa. Valon kaupungilla on myös pysyviä valaistuskohdeita kuten siltoja, julkisivuja ja taideteoksia. (Jyväskylän kaupunki 2023.) Opinnäytetyöni tuotoksena syntyvät kuvailutulkkaukset keskittyvät pysyviin taideteoksiin, jotka sijaitsevat ulkona Jyväskylän eri ympäristöissä.

Jyväskylässä pysyviä valaistuskohdeita on jo yli 100. Ne tuovat luonnetta kaupunkiympäristöön. Valaistus onkin tärkeä osa kaupunkikuvaa ja Jyväskylä tunnetaan näyttävistä valaistuskohteistaan. (Jyväskylän kaupunki 2023.)

4 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Olen jo ideoita pyöritellessäni ollut varma siitä, että haluan toteuttaa toiminnallisen opinnäytetyön. Sen voidaan ajatella olevan vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle (Vilkka & Airaksinen 2003, 9). Toiminnallisessa opinnäytetyössä olennaista on se, että lopullisena tuotoksena syntyy jokin konkreettinen tuote (Vilkka & Airaksinen 2003, 51; Salonen 2013, 5-6) esimerkiksi ohjeistus, tietopaketti tai tapahtuma (Vilkka & Airaksinen 2003, 51). Tämän opinnäytetyön tapauksessa produktina on neljä audiomuotoista kuvailutulkkausta Valon kaupunkihankkeen valotaideteoksiin.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä näkyvät käytännönläheisyys, tutkimuksellinen asenne sekä työelämälähtöisyys. Työssä siis yhdistyvät tuotoksen toteuttaminen käytännössä sekä sen raportointi. Kirjallisessa osuudessa näkyy tutkimuksellinen ote. (Vilkka & Airaksinen 2003, 9-10.) Raportoinnin tarkoituksena on kuvata työprosessia, perustella valintoja ja avata toteuttamisen tapoja (Vilkka & Airaksinen 2003, 65). Tämän opinnäytetyön työelämälähtöisyys kumpuaa Valon kaupunkihankkeen tarpeesta mahdollistaa valotaiteesta nauttiminen kaikille ihmisille heidän yksilöllisistä ominaisuuksistaan huolimatta.

Päädyin toiminnalliseen opinnäytetyöhön, sillä halusin oppia itse tekemällä. Työ voi olla sekä ammatillisen että persoonallisen kasvun väline (Vilkka & Airaksinen 2003, 65). Päätin lähteä rohkeasti kokeilemaan jotakin aivan uutta. Ajatus siitä, että voisin luoda jotain konkreettista, josta voisi olla hyötyä opinnäytetyön valmistuttua, tuntui kiehtovalta. Halusin tuotoksellani parantaa taiteen kentän saavutettavuutta, edes hiukkasen. Näin syntyi idea konkreettisten kuvailujen tekemisestä.

Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kytkeytyy myös olennaisesti sosiaalinen kanssakäyminen, joka on itselleni mielekäs tekijä. Matka kohti valmista tuotosta edellyttää tiivistä yhteistyötä mm. työn tilaajan sekä ohjaajan kanssa. Yhteistyö on esimerkiksi keskustelua, arviointia, vertaistukea, palautteen antamista ja vastaanottamista sekä toiminnan uudelleen suuntaamista. (Salonen 2013, 6.)

5 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

5.1 Yhteydenotto ja idean esitleminen

Tässä luvussa kuvaan toimintaa tämän kehittämistyön aikana. Idean synnyttyä koko projekti alkoi omasta yhteydenotostani Valon kaupunki- hankkeen toimijoihin. Kiinnostuin valotaiteen kuvailutulkkauksesta, sillä taide on lähellä omaa sydäntäni ja valotaide näkyy vahvasti oman kotikaupunkini katukuvassa. Otin yhteyttä Valon kaupunki- hankkeeseen, sillä sen toiminta on näyttäytynyt minulle hyvin aktiivisena ja kiinnostavana.

Valotaide voidaan nähdä melko saavutettavana, mutta ilman kokonaisvaltaista kokemusta jäävät kuitenkin näkövammaiset ihmiset (Hillgen 2022, 21-22). Taide kuuluu kaikille, joten halusin olla mukana rakentamassa taidekokemuksia, joista voi nauttia jokainen. Tämän päätin tehdä konkreettisen tuotoksen avulla.

Esittelin videotapaamisessa 9.6.2022 ideani valotaideteosten kuvailutulkkauksista. Tapaamisessa oli mukana Valon kaupunki- hankkeen koordinaattori ja valaistusuunnittelija Elisa Hillgen sekä projektikoordinaattori Roosa-Maria Vesanen. Kerroin omasta koulutuksestani sekä kuvailutulkkauksesta. Halusin myös tuoda selkeästi esille sen, että oma kokemukseni kuvailutulkkauksesta on vielä melko vähäistä. Kerroin omia ideoitani sekä perustelin kuvailutulkkausten tarvetta juuri heidän hankkeessaan. Pyrin korostamaan aktiivista yhteistyötä tilaajan kanssa ja sen merkitystä toiminnallisessa opinnäytetyössä. Ideani sai positiivisen vastaanoton ja opinnäytetyön aihe nähtiin tärkeänä. Tässä tapaamisessa sovimme opinnäytetyön yhteyshenkilön olevan Elisa Hillgen.

5.2 Omien kuvailutaitojen kehittäminen

Tämän opinnäytetyön tekeminen vei minut uuden äärelle. Vaikka omat opintoni sivuavatkin kuvailua, jää sen määrä kuitenkin kokonaiskuvassa pieneksi. Tämän vuoksi pyrin harjoittamaan omaa kuvailutulkkauksitaitoani eri tavoilla.

Osallistuin Kulttuurin unelmavuoden, Etelä-Savon näkövammaiset ry:n ja Näkövammaisten kulttuuripalvelut ry:n yhteistyössä järjestämään kuvailutulkkauksenkoulutukseen. Koulutus pidettiin Mikkelissä joulukuussa 2022. Kouluttajina toimivat Helena Ryti ja Eija-Liisa Markkula.

Tammikuun ja helmikuun 2023 aikana perehdyin tietoperustaan, joka auttoi minua varsinaisten kuvailujen tekemisessä. Humanistisen ammattikorkeakoulun kuvailu- opintojakso oli minulle myös suureksi avuksi seikkaillessani kuvailun maailmassa. Perehdyin Ateneumin aarteita-verkkonäyttelyyn, jonne on tuotettu kuusi kuvailtua teosta yhteistyössä Näkövammaisten kirjasto Celian kanssa. Vaikka kokoelma koostui kuvataideteoksista, jotka ovat hieman eri maailmaa, kuin Valon kaupungin taideteokset, sain kuvailuihin perehtymisestä paljon irti. (Ateneum & Näkövammaisten kirjasto Celia 2011.)

5.3 Kuvailujen tyylin ja laajuuden määrittäminen

Tietoperustassa tuotiin esille erilaisia tapoja jaotella kuvailutulkkausta. Yksi niistä oli jakaminen reaaliaikaiseen spontaaniin, reaaliaikaiseen valmisteltuun sekä käsikirjoitettuun ja tallennettuun kuvailutulkkaukseen (Aaltonen 2007, 6). Valotaideteosten kuvailut valikoituivat jo varhain edustamaan käsikirjoitettuja ja tallennettuja kuvailutulkkauksia. Tähän päädyttiin sen vuoksi, että tallennetut kuvailut voisivat jäädä Valon kaupunki- hankkeen käyttöön mahdollisimman pitkäksi aikaa. Käsikirjoitettujen kuvailujen tekemisprosessi on antanut minulle mahdollisuuksia pohtia ja tutkia monia kuvailun piirteitä ja käytänteitä. Se on mahdollistanut myös palautteen pohjalta muokkaamisen. Lisäksi koen, että olen itse vasta alkutaipaleella kuvailijana, joten spontaani kuvailu vaatii minulta vielä paljon harjoitusta.

Kuvailua voi myös jaotella sen mukaan, onko vastaanottajan rooli tilanteessa aktiivinen vai passiivinen. Yksisuuntaisessa kuvailussa vain kuvailija on äänessä, mutta kuvailu voi myös olla tulkin ja vastaanottajan välinen vuoropuhelu. (Lahtinen ym. 2009, 43-45.) Tekemäni kuvailut ovat yksisuuntaisia sen vuoksi, että ne on tallennettu. Yksisuuntaisuus, joka ei mahdollista vastaanottajan tarpeiden ja toiveiden huomioimista, haastoi minua tämän prosessin aikana paljon. On kuitenkin tärkeää, että kuvailut tallennettiin Valon kaupunki- hankkeen käyttöön jatkoa varten, jotta mahdollisimman moni voisi kokea valotaidetta kuvailujen kautta.

Kolmas kuvailun jaottelun tapa, joka on esitelty tämän opinnäytetyön tietoperustassa, on tarkkuuden mukaan jaottaminen. Perusominaisuuksien ilmaisussa kerrotaan hyvin tiiviisti kohteen tärkeimmät ominaisuudet. Peruskuvailu taas on jo hieman laajempaa, mutta pitäytyy silti olennaisimmissa asioissa vastaanottajan tarpeisiin nähden. Tarkka kuvailu on jo yksityiskohteisempaa ja siinä pyritään ymmärrykseen kokonaisuudesta. Laajennettu kuvailu on kuten tarkka kuvailu, mutta siihen on lisätty vielä taustatietoa kohteesta. Kuvailija esimerkiksi kertoo

taideteoksen tekijästä ja hänen historiastaan. (Lahtinen ym. 2009, 22.) Tekemäni kuvailut asetuvat tarkan kuvailun piiriin. Olen pyrkinyt luomaan kuvailuni avulla ymmärryksen teoksen kokonaisuudesta. Alussa kerrotaan teoksen tekijä ja valmistumisvuosi, mutta sen pidemmälle taustatietoihin ei mennä. Tämän vuoksi kuvailuni eivät yllä laajennetun kuvailun määritelmään. Päädyimme tilaajan kanssa tähän tarkkuuteen, koska halusimme, että kuvailujen pituus pysyy melko lyhyenä. Wendorf (2017) tuokin esille, että kuvailutulkauksessa on huomioitava sopiva kesto sekä vastaanottajan mielenkiinnon ylläpitäminen (Somppi 2022, 10). Halusimme keskittyä kuvailuissa itse teokseen tekijän sijaan.

5.4 Teosten valitseminen

Kuvailtavien teosten määrä päättyi olemaan neljä, sillä se vaikutti aikataulullisesti järkevimältä. Jos olisin yrittänyt lähteä kuvailemaan mahdollisimman montaa Valon kaupunki- hankkeen taideteosta, olisi se näkynyt kuvailujen laadussa. Määrä on myös sopiva siihen nähden, että kommentoijat kykenivät antamaan palautetta ilman suurta työkuormaa. Tekemällä neljä kuvailua pystyin tarjoamaan Valon Kaupungille monipuolisesti esimerkkejä erilaisten teosten kuvailuista. Taiteen kokijan näkökulmasta neljästä teoksesta voi kuitenkin saada jo paljon irti.

Maaliskuun alussa tilaajan toiveiden pohjalta valikoituivat neljä kuvailtavaa teosta:

-*Sadepilvi*, suunnittelu: WSP Finland Oy

-*Palloveli*, taiteilija: Hilda Kozari, valaistussuunnittelija: Elisa Hillgen

-*Airo*, taiteilija: Jussi Heikkilä, valaistussuunnittelija: Elisa Hillgen

-*Hyppääjä*, valaistussuunnittelija: Elisa Hillgen

On olennaista, että tilaajan mielipide näkyi vahvasti kuvailtavien teosten valinnassa. Halusimme teosten joukon olevan monipuolinen ja sijoittuvan hieman eri puolille Jyväskylää. Tilaajani antoi minulle viisi eri vaihtoehtoa, joista itse valitsin neljä. Arvioin vaihtoehtoista pois jääneen teoksen olevan liian haastava omille kuvailutaidoilleni, sillä se on hyvin monimutkainen kokonaisuus.

5.5 Yhteistyö tilaajan kanssa

Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu olennaisesti aktiivinen yhteistyö tilaajan kanssa. Tämä voi näkyä esimerkiksi keskusteluna, palautteen antamisena tai vertaistukena. (Salonen

2013, 6.) Koen, että aktiivisessa yhteistyössä oleminen on tässä työssä edesauttanut sitä, että produktista on muotoutunut mahdollisimman hyvin tilaajaa palveleva.

Olimme koko prosessin ajan aktiivisesti yhteydessä yhteyshenkilön kanssa sekä viestein että etätapaamisten kautta. Yhteinen pohdinta rakentui kuvailujen sisältöihin liittyvien seikkojen sekä käytännön asioiden pohtimisen ympärille. Pyrin kysymään tilaajan mielipidettä tehdessäni erilaisia päätöksiä.

Viestien avulla pystyin tarkastamaan esimerkiksi teoksiin liittyviä yksityiskohtia ja pitämään yhteyshenkilöni ajan tasalla prosessista. Etätapaamisissa pystyimme pohtimaan laajemmin eri asioita. Esimerkiksi teosten valinta ja palautteen antaminen sujuivat tässä muodossa hyvin. Yhteistyömme oli aktiivisinta maaliskuun ja huhtikuun aikana.

6 TEOSTEN KUVAILU

Kuva 3. Sadepilvi. WSP Finland Oy.

Kuvaaja: Jiri Halttunen

Kuva 4. Palloveli. Hilda Kozari & Elisa Hillgen.

Kuvaaja: Touho Häkkinen

Kuva 5. Airo. Jussi Heikkilä & Elisa Hillgen

Kuvaaja: Jiri Halttunen

Kuva 6. Hyppääjä. Elisa Hillgen.

Kuvaaja: Jiri Halttunen

Neljän teoksen valikoiduttua ryhdyin työstämään kuvailuja. Kerron tässä luvussa tästä prosessista ja tekemistäni valinnoista tarkemmin. Käytin kuvailujen tekemisessä apuna tämän opinäytetyön lähdekirjallisuutta. Muokkasin käsikirjoituksia sekä tilaajalta että kohderyhmältä saadun palautteen perusteella. Tämän jälkeen äänitin lopulliset kuvailut lukemalla tekemäni käsikirjoitukset itse. Valmiit kuvailut jäävät Valon Kaupungin käyttöön ja ne julkaistaan hankkeen nettisivuilla sekä audio- että tekstimuodossa.

6.1 Ensimmäisten versioiden tekeminen

Neljän kuvailtavan teoksen valikoiduttua lähdin käymään niistä jokaisen luona. Ollessani fyysisesti teosten äärellä, tein niistä reaaliaikaiset spontaanit kuvailut, jotka nauhoitin puhelimitse. Reaaliaikaista spontaania kuvailutulkkauksista ei ole valmisteltu ja tulkki kuvailee esimerkiksi tapahtumaa tai esinettä juuri siinä hetkessä (Aaltonen 2007,6). Tein spontaanit kuvailut, sillä olin utelias näkemään, kuinka ne eroavat lopullisista käsikirjoitetuista kuvailutulkkausista. Ajattelin myös, että ne voivat toimia hyvänä pohjana, josta on sulavampaa lähteä liikkeelle. Pystyin myös arvioimaan sitä, mihin kiinnitin itse ensimmäisenä huomiota teosten äärellä.

En ollut vielä teosten luona käydessäni perehtynyt niihin kovinkaan paljon. Olin nähnyt kaikista kuvat ja tilaajani oli kertonut hieman jokaisen perusideasta. Kuvailtuani teoksia spontaanisti pyrin tutkimaan niitä tarkemmin ja ottamaan kuvia ja videoita eri kulmista ja etäisyyksiltä. Lisäksi tein muistiinpanoja teoksista. Päästyäni kotiin, litteroin teosten luona tekemäni spontaanit kuvailut. Nämä tekstit toimivat pohjana lopullisille kuvailuille.

Kun lähdin tekemään ensimmäisiä käsikirjoitettuja versioita kuvailuista, käytin apuna tämän opinnäytetyön lähdekirjallisuutta, mm. Lahtisen, Lahtisen & Palmerin (2009) Aistikuvailu-teosta sekä Aaltosen (2007) tietopakettia kuvailutulkkauksesta. Ammensin myös Humanistisen Ammattikorkeakoulun Kuvailu-opintojaksolla sekä Kulttuurin unelmavuoden, Etelä-Savon näkövammaiset ry:n sekä Näkövammaisten kulttuuripalvelut ry:n järjestämässä kuvailutulkkaus-koulutuksessa oppimiani käytänteitä.

Tiittulan & Hirvosen (2015) mukaan kuvailutulkki tulkitsee jonkin visuaalisen havainnon ja ennen tämän kielentämistä tekee päätöksiä oman tulkintansa kautta (Somppi 2022, 10). On siis tärkeää tiedostaa, että tekemissäni kuvailuissa on väistämättä mukana omaa tulkintaani. Braun & Starr (2020) muistuttavat, että ihmisille tyypillisessä merkityksenmuodostamisessa on aina mukana subjektiivisuutta, joten sitä on mahdotonta välttää myöskään kuvailutulkkausissa (Somppi 2022, 13). Olen käyttänyt valtaa tehdessäni päätöksiä siitä, mitä tietoa teoksista välitän.

Käsikirjoituksia tehdessäni pohdin, minkälaisessa järjestyksessä eri elementtejä olisi luontevaa kuvailla. Jotta kuvailu olisi selkeä, sen tulee edetä johdonmukaisesti ja muodostaa looginen kokonaisuus. Toimiva kuvailujärjestys riippuukin kuulijan toiveesta. (Lahtinen ym. 2009, 36.)

Minun ei kuitenkaan ollut mahdollista huomioida yksittäisen kuulijan toiveita kuvailutulkkausten ollessa käsikirjoitettuja ja tallennettuja, ja niiden tullessa usean eri ihmisen käyttöön. Päädyin kuitenkin siihen, että on luontevaa ilmaista ensimmäisenä teoksen perustiedot. Sen jälkeen lähdin kuvailemaan teoksen sijaintia ja ympäristöä. Tämän jälkeen kuvailujärjestys oli teoksesta riippuvainen. Esimerkiksi Sadepilvi-teoksessa kuvailin teoksen eri osia aloittaen alhaalta kolmesta pylväästä, edeten niiden päällä olevaan kattoon ja sitten siitä roikkuviin köysiin. Kuvailujärjestyksessä luotin paljon siihen, mikä minulle itselleni tuntui loogisimmalta tavalta. Mahdollisuuksia on monia, eikä mikään niistä välttämättä ole toista parempi. Tiedostan, että tekemieni kuvailujen järjestys ei ole toimiva jokaiselle vastaanottajalle. Mikäli kuvailu tapahtuisi livenä, ottaisin huomioon vastaanottajan toiveet.

Sanavalinnat ovat osa kuvailua (Lahtinen ym. 2009, 24). Minun tuli käsikirjoituksia tehdessäni miettiä, minkälaisia sanoja päätän käyttää kuvaamaan eri kohteita. Yritin välttää vaikeita käsitteitä ja pysyä melko arkipäiväisen sanaston parissa, jotta kuvailut olisivat mahdollisimman selkeitä ja ymmärrettäviä. Tässä kohtaa on tärkeää tiedostaa myös se, että eri ihmiset käyttävät erilaista sanastoa jokapäiväisessä elämässään. Tilanteessa, jossa kuvailija tuntee vastaanottajan, on kuvailijan mahdollista muokata sanavalintansa vastaanottajalle sopivaan muotoon. Joku saattaa toivoa, että käytetään esimerkiksi jollekin alalle tyypillisiä hankalampia termejä.

Käsikirjoituksia tehdessäni minun oli hankalaa arvioida kokoja ja mittasuhteita. Visuaalinen hahmottaminen vaatii minulta kuvailijana vielä paljon harjoitusta. Tässä asiassa tilaajani oli onneksi apuna ja pystyin varmistamaan yhteyshenkilöltäni eri kohteiden kokoja. Huomasin, kuinka tärkeä taito erilaisten kokojen silmämääräinen arviointi on kuvailutulkille. Uskon, että tämä taito harjaantuu, mitä enemmän kokemusta saa kuvailusta.

Seuraavaksi kerron, minkälaisista asioista tekemäni kuvailut koostuvat. Pysin myös avaamaan, millaisia valintoja olen tehnyt kuvailujen käsikirjoituksia työstäessäni ja miksi olen päätenyt näihin valintoihin. Kaikissa neljässä kuvailussa oli mukana seuraavia elementtejä:

-Perustiedot (nimi, tekijä, valmistusvuosi)

-Sijainti

-Koko

-Muoto

-Materiaali

-Värit

-Valo

-Liike

Päätin aloittaa kuvailut kertomalla teoksen nimen, tekijän sekä valmistumisvuoden, sillä se on hyvä käytäntö taideteoksia kuvailutulkatessa (Markkula & Ryti 2022). Sain jokaisen teoksen tiedot tilaajaltani. Taiteen kuvailutulkauksessa mainitaan usein myös tekniikka (Markkula & Ryti 2022). Valotaitteessa sekä näissä kyseisissä teoksissa tekniikka ei kuitenkaan ole niin yksiselitteisesti ilmaistavissa kuin esimerkiksi kuvataiteessa. Tämän vuoksi päätin kertoa alussa vain nimen, tekijän sekä valmistumisvuoden.

Perustietojen jälkeen halusin tuoda esille sen, minne teos sijoittuu; ikään kuin luotaisiin näyttämö, mille kuvailtava teos sitten pikkuhiljaa rakennetaan. Taideteoksen kuvailussa voi antaa yleiskuvan tilasta ja teoksen sijoittumisesta tähän tilaan (Lahtinen ym. 2009, 87). Tieto teoksen sijoittumisesta voikin olla taidekokemuksen näkökulmasta merkityksellinen (Somppi 2022, 39). Kaikki kuvailemani teokset sijaitsivat ulkona. Halusin kertoa jokaisen kuvailun alussa missä Jyväskylän alueella teos on ja millaiseen ympäristöön se sijoittuu. Esimerkki Sadepilvi-teoksen kuvailusta:

”Sadepilvi-teos sijaitsee Jyväskylän Lutakonpuistossa. Se sijoittuu leikkipuiston laitaan, kerrostalojen kupeeseen. Asutusta vastapäätä avautuu Jyväsjärvi.”

Kerrottuaani perustiedot sekä teoksen sijoittumisen, lähdin kuvailemaan kokoa (Lahtinen ym. 2009, 87). Päädyin käyttämään koon ilmaisussa metrejä. Minulla ei ole kaikista teoksista tarkkoja mittoja. Tämän vuoksi käytän kuvailuissa ”noin”-sanaa ilmaisemaan, että koot ovat arvioituja. Lisäksi hyödynsin koon kuvailussa tuttuja asioita (Lahtinen 2009, 102; Somppi 2022, 39). Kuvailin esimerkiksi Pallopele-teoksen pienimmän kivisen pallon olevan hieman yli koripallon kokoinen.

Kuvailuihin sisältyy myös teoksen muotojen kuvailu (Lahtinen ym. 2009, 87). Soler Gallegon (2019) mukaan muoto voidaan määritellä taustasta erottuvaksi kaksi- tai kolmiulotteiseksi alueeksi tai hahmoksi (Somppi 2022, 37). Muodosta on kaikilla yhteisiä kokemuksia (Lahtinen ym. 2009, 27) ja päädyinkin hyödyntämään perusmuotoja, kuten kolmiota (Lahtinen ym. 2009,

102). Käytin myös J-kirjainta kuvaamaan muotoa Hyppyrimäki- sekä Palloveli- teoksissa. Eri-laisista elementeistä luodut muodot ovat olennaisia taideteoksen kuvailussa ja sen ymmärtämi- sessä (Somppi 2022, 37).

Taideteosten kuvailuun on tuotu myös materiaalien kuvausta (Lahtinen ym. 2009, 87). Materi- aalilla tarkoitetaan fyysisiä materiaaleja, joista teos on tehty (Somppi 2022, 35). Tekemissäni kuvailuissa materiaalien osalta esiintyy mm. kivi, puu, betoni ja pronssi.

Kuvailutulkauksissa väriä voidaan kuvata monin eri tavoin ja kuvauksen tarkkuus vaihtelee. Sama väri-ilmaus voi tarkoittaa eri yhteyksissä erilaisia sävyjä. (Hatakka 2020, 261.) Eri ihmi- set liittävät väreihin erilaisia merkityksiä (Lahtinen ym. 2009, 96). Jokaisessa tekemässäni ku- vailussa on mukana värejä, sillä ne ovat olennainen osa teosta.

Kyseisissä teoksissa hyvin tärkeässä osassa on valo (Hillgen 2022, 9). Valon kuvailusta olen löytänyt melko vähäisesti tutkimustietoa. Lahtinen, Lahtinen & Palmer (2009) mainitsevat, että teoksen kuvailussa on hyvä ilmaista, onko teokseen suunnattu valoa ja millä tavalla (Lahtinen ym. 2009, 87). Olen itse valon osalta kuvaillut sen väriä, suuntaa, liikettä ja varjoja. Esimerk- kejä valon kuvailusta eri teosten osalta:

”Valo on suunnattu naruihin ylhäältä päin. Maahan katon alle muodostuu varjoja.”

”Pallojen alta hehkuu vaaleaa valoa. Kun penkkiä kävelee lähemmäs, muuttaa vaa- lea valo värinsä vihreäksi.”

”Maahan lavan ympärille on heijastettu projektorilla alue sinistä valoa. Valo ylettää myös itse airoon hieman yli lavan korkeudelle. Sininen valo liikkuu vedenomaisesti airon ympärillä.”

”Ensin koko hyppyrimäki on pimeänä. Sitten turkoosinsininen valo välkähtää vuo- rotellen porraskäytävän eri kerroksissa edeten alhaalta ylöspäin. Valo välkähtää vihreänä kolmesti ylhäällä mäen alussa ja lähtee sitten sinisenä alaspäin.”

Liikkeen kuvailu voi tuoda teokseen tarinallisuutta (Somppi 2022, 40). Tämän vuoksi sisällytin käsikirjoitukseen liikkeen kuvailua esimerkiksi kuvaten Airo-teoksessa valon liikkumista ve- denomaisesti tai Hyppääjä-teoksessa valon matkaa sen edetessä porraskäytävää ylös ja laske- mista hyppyluiskaa pitkin alas.

Kuvailujen suureksi haasteeksi osoittautui se, ettei tietyn vastaanottajan toiveita pysty huomi- oimaan kuvailujen ollessa tallennettuja ja yksisuuntaisia. Kuvailun ollessa vuorovaikutusel- lista, esimerkiksi eteneminen riippuu vastaanottajan tarpeista ja toiveista (Lahtinen ym. 2009,

36). Kuvailujen tyyli voi siis vaihdella tilanteen mukaan hyvinkin paljon, samoin kuin se, mikä on olennaista. Laadukkaan ja mahdollisimman monelle sopivan kuvailutulkkauksen tekeminen ei ole yksinkertaista (Somppi 2022, 10). Pyrin kuitenkin siihen, että kuvailut olisivat ymmärrettäviä kokonaisuuksia ja niiden avulla mahdollisimman moni pääsisi kokemaan nämä valotaideteokset.

Yhden kuvailun käsikirjoituksen tekeminen kesti 1-2 tuntia. Teokset olivat hyvin erilaisia ja niiden kuvailun haastavuus vaihteli. Arvioisin kuvailun kannalta yksinkertaisimmaksi ”Airo”-teoksen, jonka kuvailu kesti noin tunnin. Pisimpään minulla meni paljon erilaisia elementtejä sisältävässä ”Hyppääjä”-teoksessa, jonka käsikirjoituksen tekeminen kesti noin kaksi tuntia.

6.2 Kohderyhmän palaute

Sain maaliskuun lopussa kuvailujen ensimmäiset versiot valmiiksi. Olin tehnyt näistä versioista käsikirjoitukset, jotka olin lukenut äänitteelle. Tässä vaiheessa pyysin palautetta tilaajalta sekä kuvailutulkkauksen kohderyhmään kuuluvilta henkilöiltä. Palautteen vastaanottaminen on olennainen osa toiminnallista opinnäytetyöprosessia (Salonen 2013, 6). Tämän vuoksi työn tilaajan kuvailuista antama palaute on toiminut muokkausvaiheessa tärkeässä roolissa. Lisäksi halusin tehdä kuvailuista mahdollisimman käyttäjiä palvelevat. Tästä syntyi ajatus kysyä palautetta kuvailutulkkauksen ensisijaiselta kohderyhmältä eli näkövammaisilta ihmisiltä. Otin yhteyttä sekä Keski-Suomen Näkövammaiset ry:n että Etelä-Savon Näkövammaiset ry:n toimijoihin sähköpostilla. Jyväskylän alueelta löytyi yksi halukas palautteenantaja ja Mikkelin alueelta kuusi.

Palautteenantoon liittyen on olennaista todeta, että kuvailutulkkauksen käytänteitä ei voida toteuttaa pelkästään käyttäjien toiveisiin nojaten, sillä vastaanottajien ryhmä on heterogeeninen. Lisäksi yksilöiden toiveet voivat olla hyvinkin erilaisia. (Somppi 2022, 49). Hadley & Rieger (2021) muistuttavatkin, että kuvailutulkkauksen käyttäjät eroavat niin näkökyvyltään kuin taiteentuntemukseltaan ja mielenkiinnonkohteiltaan (Somppi 2022, 10). Koen kuitenkin, että käyttäjien palaute nosti esille asioita, joita en itse näkeväni osannut ottaa huomioon. Tilaajan palaute taas toi valotaideosaajan näkökulman esille.

Sovimme Jyväskylän palautteenantajan kanssa, että kommentointi tapahtuu sähköpostin välityksellä. Tähän päädyttiin aikataulullisista syistä. Lähetin kuvailujen ensimmäiset versiot äänitettyinä hänelle sähköisesti ja palautteenantaja kommentoi kuvailuja kirjallisessa muodossa.

Palautteenantaja toivoi taideteosten sijainnin sekä teosten sisältämien eri elementtien välisten etäisyyksien tarkempaa kuvausta. Hän myös jäi miettimään, onko teoksia lupa kosketella. Palautteenantaja kehuu selkeää äänenkäyttöä ja artikulaatiota äänitallenteessa sekä kertoi, että kuvailut herättivät mielenkiinnon käydä tutustumassa teoksiin paikan päällä.

Etelä-Savon Näkövammaiset ry:n kanssa sovimme tapaamisen heidän tiloissaan Mikkelissä huhtikuussa. Olin toimittanut kuvailujen ensimmäiset versiot heille etukäteen, mutta kuunteelimme ne vielä tapaamisessa ja kävimme jokaisen teoksen yksitellen läpi. Kuten Jyväskylän palautteenantajan kommentoissa, myös tässä palautteessa tulivat esille sijainnin ja etäisyyksien tarkempi kuvailu sekä kysymys teosten koskettamisesta. Paikallaolijat toivat esille, että joissakin teoksissa kaikkien osien materiaaleja ei ollut muistettu kuvailla. Lisäksi joihinkin sanavalintoihin ja ilmaisuihin toivottiin muokkausta. Esimerkiksi Sadepilvi-teoksen ensimmäisessä versiossa olin epähuomiossa käyttänyt ilmausta ”Narujen alle voi halutessaan kävellä”. Narujen ollessa kuitenkin melkein maahan asti ulottuvia tämä on aika lailla mahdotonta. Palautteenantajat korjasivatkin ilmaisun olevan ”narujen sekaan”.

Sompin (2022) mukaan taideteosta tulisi kuvailla kokonaisuutena. Pohdimme myös tätä palautteenantotilanteesta ja tulimme siihen tulokseen, että on hyvä, että teoksien kuvailuissa on mukana visuaalisen puolen lisäksi mahdolliset äänet ja tuoksut sekä teoksesta riippuen myös taustalla oleva idea. Nämä ovat kuitenkin loppujen lopuksi tärkeä osa kokonaisuutta.

6.3 Tilaajan palaute

Ensisijaisen käyttäjäryhmän lisäksi sain kuvailuista palautetta tilaajaltani. Yhteyshenkilöni toivoi muiden aistien välittämän tiedon lisäämistä kuvailuihin. Näitä ovat Sadepilvi-teoksen tuulikellojen ääni sekä Palloveli-teoksen penkistä lähtevä tervan tuoksu. Lisäksi tärkeänä nähtiin teoksen pääidean mukaan tuominen teoksessa Hyppääjä sekä ilmaus siitä, että kyseisessä teoksessa valon matka huipulle alkaa aina uudestaan.

Kuten kohderyhmänkin palautteessa, joihinkin sanavalintoihin ja ilmaisuihin toivottiin muokkausta. Esimerkiksi ”hyppyliuska”-sana koettiin kuvaavammaksi kuin pelkkä mäki. Lisäksi hyvä tarkennus tuli jo kohderyhmän palautteen pohjalta muokattuun Sadepilvi-teoksen ilmaisuun: ”Narujen sekaan voi halutessaan kävellä”. Yhteyshenkilö toi esille, että narujen sekaan pääsee myös pyörätuolilla. Päätimmekin korvata sanan ”kävellä” sanalla ”mennä”.

Tilaaaja oli tyytyväinen kuvailujen selkeyteen ja siihen, etteivät ne olleet kovin pitkiä. Yhteys-henkilö piti tärkeänä seikkana sitä, että kuvailujen tiivis, mutta informatiivinen muoto pitää kuulijan kiinnostusta yllä.

6.4 Kuvailujen muokkaus palautteen pohjalta

Palautteen perusteella lisäsin ja tarkensin materiaalien, kokojen ja etäisyyksien kuvailua. Muokkasin myös joitakin sanallisia ilmauksia selkeämmiksi. Saamani palaute toi esille asioita, joita en ollut ollenkaan osannut ajatella. Keskustelut synnyttivät paljon uusia ajatuksia, ja niiden avulla pystyin saamaan näkövammaisten ihmisten äänen kuuluville tässä opinnäytetyössä. Sain kuvailuista korjattavien kohtien lisäksi myös paljon kehuja, jotka toivat minulle motivaatiota. Palautteenantotilanteessa käytiin paljon mielenkiintoisia keskusteluja kuvailutulkauksen merkityksellisyydestä

Palautteessa tuli esille kysymys teosten koskettelusta. Tunnustelun ollessa osa kuvailua, voi näkövammaisen henkilö saada teoksesta paljon enemmän irti. Gibsonin (1966) mukaan haptisesti voidaan havainnoida esineen geometrisiä ominaisuuksia (esimerkiksi muoto), pintaominaisuuksia (esimerkiksi karheus ja sileys), materiaalin ominaisuuksia (esimerkiksi massa) sekä kohteen lämpötilaa (Lahtinen ym. 2009, 20). Päätin lisätä Palloveli- ja Airo- teosten kuvailuihin tiedon siitä, että teoksia on lupa tunnustella. Myös Sadepilvi-teoksen lopullisessa versiossa kerrotaan, että roikkuvien narujen sekaan voi halutessaan mennä ja niitä voi koskettaa.

Hyppääjä-teos toimii hyvänä esimerkkinä tilanteesta, jossa minun tuli kuvailijana pohtia neutraaliuden ja tulkinnallisuuden rajoja. Teoksessa valo ikään kuin kiipeää hyppyrimäen porraskäytävää ylös välkähtäen jokaisessa kerroksessa vuorotellen. Tämän jälkeen se välkähtää mäen yläpuolella kolmesti ja ”laskee” alas. Pohdin kerronko kuvailussa ainoastaan sen mitä näen vai tuonko esille tulkinnan siitä, että valo kuvastaa hyppääjää, joka sinnikkäästi kiipeää aina uudelleen ylös ja harjoittelee hyppyjään. Tilaaaja toivoi tämän idean esille tuomista kuvailuissa. Jos olisin päättänyt pitäytyä vain näkemissäni asioissa, olisi kuvailu saattanut jäädä pintatasolle. Useissa ohjeistuksissa kehoitetaan olemaan neutraali, mutta tuomaan esille teoksen olennaisin asia. Tämä aiheuttaa ristiriitaa, sillä olennaisin asia voi olla ei-visuaalinen, aivan kuten tässä teoksessa. Päädyin siis kuvailemaan teosta kokonaisuutena eli toin mukaan tulkinnan siitä, että valo ilmentää sinnikästä hyppääjää. (Somppi 2022, 18.) Päätökseeni vaikuttivat myös vahvasti tilaajan toive sekä palautteenantajien kanssa käymäni keskustelut.

Monet kuvailun ohjeet kehottavat kertomaan vain sen näkee. Kuten jo luvussa 2 tuotiin esille, useissa tutkimuksissa ehdotetaan kuitenkin luovempaa, moniaistisuutta ja tarinallisuutta hyödyntävää tapaa kuvailla. Teosta tulisikin kuvailla kokonaisuutena. (Somppi 2022, 11). Taide-teos sisältää muutakin kuin visuaalista tietoa (Somppi 2022, 3). Olen tämän vuoksi lisännyt kuvailuihin myös tuoksujen ja äänien kuvailua tilaajan toiveiden mukaan. Esimerkiksi Pallo-peli-teoksen kuvailussa tulee esille penkistä lähtevä puun tuoksu ja Sadepilvi-teoksessa tuulikellojen hennosti kilisevä ääni. Tämä voi myös olla merkityksellistä siltä kannalta, mikäli vastaanottaja kuuntelee kuvailua muualla, kuin paikan päällä (Somppi 2022, 9).

6.5 Kuvailujen nauhoitus

Saatuani käsikirjoitukset valmiiksi, äänitin kuvailut lukemalla tekstit itse nauhalle. Käytin nauhoitukseen Zoom H5 tallenninta. Hyvän mikrofonin avulla pystyin tekemään kuvailuista mahdollisimman laadukkaat.

Äänenkäytön taito on yksi kuvailutulkille hyödyllisistä ominaisuuksista (Kuvaja 2023). Taukojen pitäminen edesauttaa selkeyttä kuvailutulkkauksissa (Näkövammaisten liitto ry 2021). Nauhoittaessani pyrin artikuloimaan selkeästi ja pitämään yllä rauhallista puhetahtia. Omasta taustastani ilmaisutaidon parissa oli hyötyä nauhoitustilanteessa.

Palautin valmiit äänitiedostot Valon kaupunki- hankkeen käyttöön. Äänitteet julkaistaan hankkeen nettisivuilla. Sovimme yhteyshenkilön kanssa, että niiden yhteyteen lisätään myös kuvailujen tekstiversiot saavutettavuuden vuoksi.

6.6 Alusta valmiiseen versioon – mikä muuttui?

Koko kuvailuprosessini alkoi spontaanien kuvailujen tekemisestä. Näiden kuvailujen pohjalta työstin ensimmäiset käsikirjoitetut versiot, joita vielä muokattiin palautteen pohjalta. Päätinkin havainnollistaa esimerkkien avulla, millä tavalla kuvailut muuttuivat.

Sadepilvi-teoksen spontaani kuvailu:

Keskellä Lutakonpuistoa seisoo valotaideteos. Siinä on 3 noin kolmen metrin korkeista pylvästä asetettuna kolmion muotoon. Niiden päällä on kolmion mallinen katto. Katosta roikkuu n. 2 metrin pituisia, melko paksuja ja harmaita naruja. Pylväiden välissä kolmessa seinämässä on harmaita sadepilviä - jokaisella puolella 2 edessä ja 1 takana. Valo on suunnattu ylhäältä päin naruihin. Maahan muodostuu tähtimäisiä kuvioita.

Sadepilvi-teoksen kuvailun käsikirjoitus:

Sadepilvi-teos sijaitsee Jyväskylän Lutakonpuistossa. Se sijoittuu leikkipuiston laitaan, kerrostalojen kupeeseen. Teoksessa on 3 n. kolmen metrin korkuista mustaa pystysuoraa pylvästä, kaksi edempänä sivulla, yksi keskellä takana. Niiden päällä on tasainen katto. Katto on kolmion muotoinen ja sitä kannattelevat pylväät osuvat kolmion kulmiin. Katon jokaisella kolmella sivulla on harmaita sadepilviä, kaksi pilveä edessä ja yksi takana. Pilvet ovat kaksiulotteisia ja valmistettu kovasta materiaalista.

Katosta roikkuu n. 2 metrin pituisia sormenpaksuisia vaaleanharmaita naruja. Naruja on n. sata. Valo on suunnattu naruihin ylhäältä päin. Maahan katon alle muodostuu varjoja.

Narujen alle voi halutessaan kävellä.

Kuten esimerkeistä voi huomata, on käsikirjoitettuun versioon kuvailtu ympäristöä hieman laajemmin kuin spontaanissa kuvailussa. Teoksen osia on pyritty havainnollistamaan tarkemmin, esimerkiksi ilmaisemalla katon tasaisuutta sekä pylväiden suhdetta siihen. Katon päällä olevia sadepilviä on kuvailtu tarkemmin. Kuvailujärjestystä on pyritty muuttamaan loogisemmaksi. Varjojen kuvauksesta on jätetty adjektiivi ”tähtimäinen” pois, sillä pohdinnan jälkeen tämä sana ei mielestäni kuvaa varjoja hyvin. Käsikirjoitettuun versioon on lisätty tietoa siitä, että narujen alle voi halutessaan mennä.

Sadepilvi-teoksen palautteen pohjalta muokattu versio:

Sadepilvi-teos sijaitsee Jyväskylän Lutakonpuistossa. Se sijoittuu leikkipuiston laitaan, kerrostalojen kupeeseen. Asutusta vastapäätä avautuu Jyväsjärvi.

Teoksessa on 3 n. kolmen metrin korkuista mustaa pystysuoraa pylvästä, kaksi edempänä sivulla, yksi keskellä takana. Niiden päällä on tasainen katto. Katto on kolmion muotoinen ja sen sivut ovat n. 3 metriä pitkät. Kattoa kannattelevat pylväät osuvat kolmion kulmiin. Katon yläpuolella sen jokaisella kolmella sivulla on kolme harmaata sadepilviä, kaksi pilveä edessä ja yksi takana. Pilvet ovat litteitä ja valmistettu kovasta materiaalista.

Katosta roikkuu 100 n. 2 metrin pituisia vaaleanharmaata narua. Narut ovat hieman yli sormenpaksuisia. Valo on suunnattu naruihin ylhäältä päin. Maahan katon alle muodostuu varjoja.

Narujen sekaan voi halutessaan mennä ja niitä voi koskettaa. Narujen väleissä roikkuu muutamia metalliputkista tehtyjä tuulikelloja, jotka pitävät narujen liikkeessä hennosti kilisevää ääntä.

Teoksen ympäristön kuvailuun on lisätty tieto vastapäätä olevasta Jyväsjärvestä. Katon sivujen pituus on kuvailtu. Kuvailuun on lisätty tieto siitä, että teoksen sadepilvet ovat katon yläpuolella. Niiden kuvailussa aiemmin käytetty sana ”kaksiulotteinen” on muokattu sanaksi ”litteä”. Ilmaus ”Narujen alle voi halutessaan kävellä” on muutettu ”Narujen sekaan voi halutessaan mennä ja niitä voi koskettaa”. Kuvailuun on lisätty teoksen tuulikellojen ja niistä lähtevän äänen kuvaus.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Produktin tekemisen lisäksi tämän opinnäytetyön tavoitteena oli pohtia ja koota toimivia käytänteitä valotaideteosten kuvailutulkauksessa. Taideteos voi olla ilmiönä hyvin monimutkainen ja siitä voi löytää erilaisia merkityksiä (Somppi 2022, 3). Tämän vuoksi valotaideteoksen kuvailutulkaukseen on hankalaa antaa yksiselitteisiä ohjeita. Mikäli kuvailutilanteessa on mahdollista huomioida vastaanottajan toiveet, ajattelen, että se on kaikista tärkein lähtökohta. Olen kuitenkin pohtinut tämän prosessin aikana, kuinka voisin luoda mahdollisimman toimivat kuvailutulkaukset tilanteessa, jossa tietyn vastaanottajan toiveita ja tarpeita ei ole mahdollista ottaa huomioon.

Seuraavaksi tuon esille asioita, joita on omasta mielestäni hyvä ottaa huomioon valotaideteosten tallennettuja kuvailutulkauksia tehdessä. Olen koonnut nämä asiat tietoperustan, palautteen sekä omien havaintojeni perusteella. Haluan korostaa, etteivät nämä käytänteet toimi välttämättä kaikissa tilanteissa. Koonti toimii ikään kuin omana ehdotukseni valotaideteosten kuvailutulkaukseen. Toivon, että tästä voi olla hyötyä muiden valotaideteosten kuvailussa.

Valotaideteoksen kuvailun käsikirjoitus:

- perustietojen ilmaisu (teoksen nimi, tekijä/tekijät ja valmistusvuosi)
- teoksen sijoittuminen sekä ympäristön kuvailu
- kokojen ja muotojen kuvailu (tuttuja asioita hyödyntäen)
- materiaalien sekä värien kuvailu
- valon kuvailu (suunta, liike, voimakkuus, värit ja varjot)
- teokseen liittyvä mahdollinen liike
- muiden aistien antama tieto (kokonaisuutta tukemaan)
- teoksen pääidean ilmaisu (tilanteen ja harkinnan mukaan)
- tieto siitä, saako teosta koskettaa

Valotaideteoksen kuvailun äänitys:

-selkeä artikulaatio

-rauhallinen puheääni

-taukojen pitäminen

-laadukas mikrofoni

8 POHDINTA

8.1 Ammatillinen reflektointi

Yleisesti opinnäytetyö voi olla sekä ammatillisen että persoonallisen kasvun väline (Vilka & Airaksinen 2003, 65). Minulle se on ollut molempia. Opin prosessin aikana paljon kuvailutulkauksesta käytännön harjoituksen kautta sekä perehtyessäni tutkimuksiin. Kuvailutaidot kehittyvät harjoittelemalla (Kuvaja 2023) ja tutkimukset antavat erilaisia näkökulmia kehittämistyöhön. Kuvailussa mahdollisuuksia on ollut monia, joten olen tehnyt parhaani kuvailuja suunnitelllessani ja muokatessani. Toimivan kuvailun käytänteiden pohtiminen ja ratkaisut ovat vaatineet paljon ajatustyötä. Koen, että kuvailijana minun tulee kehittää etenkin visuaalista hahmotuskykyäni.

Tämä työ on avannut minulle oven valotaiteen maailmaan. Valotaide on ollut minulle jo ennestään tuttua sen ollessa näkyvä osa Jyväskylän katukuvaa. Tässä työssä pääsin kuitenkin syvemmälle sen pariin. Etenkin yhteyshenkilöni Elisa Hillgenin ansiosta olen oppinut paljon valotaiteesta ja sen eri ulottuvuuksista.

Tässä työssä hyvin tärkeää onkin ollut yhteistyö tilaajan kanssa. Yhteisten pohdintojen ja saamani palautteen avulla olen päässyt tässä prosessissa eteenpäin. Yhteistyö on avannut minulle uusia näkökulmia ja kehittänyt minua ammatillisesti. Koen, että kyky moniammatilliseen yhteistyöhön on oman alani kannalta merkittävää.

8.2 Työn onnistuminen

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa kuvailutulkaukset neljään Valon kaupunki- hankkeen valotaideteokseen. Valmiit audiomuotoiset kuvailut jäävät hankkeen käyttöön ja ne on tarkoitus julkaista Valon kaupungin nettisivuilla. Työn päätavoite on siis toteutunut. Lisäksi prosessin aikana etsittiin toimivia käytänteitä taideteosten kuvailussa. Ajatuksia herättivät etenkin tallennetun tulkauksen haasteet ja mahdollisuudet sekä kysymys siitä, kuinka neutraalia kuvailun tulisi olla.

Omasta mielestäni tekemistäni kuvailuista tuli käyttökelpoiset. On kuitenkin olennaista tuoda esille se, että loppupeleissä minulla on kuvailutulkauksesta melko vähän kokemusta. Kokenut kuvailutulkki olisi luultavasti saanut hiottua kuvailuista laadukkaammat. En ole myöskään tai-

teen asiantuntija, ja joissain tilanteissa rikas taiteentuntemus kuvailussa voi johtaa kokonaisvaltaisempaan elämykseen (Somppi 2022, 50). Olen kuitenkin tyytyväinen, että otin haasteen vastaan opinnäytetyön aihetta valitessa. On kasvattavaa tehdä asioita, joissa ei ole vielä mestari.

Koen, että kuvailujen käsikirjoituksia voisi parannella loputtomiin. Vaikka olen viettänyt paljon aikaa tekemieni kuvailujen parissa, on niissä varmasti vielä paljon parannettavaa sekä asioita, joita en ole osannut ottaa huomioon. Olisin voinut aloittaa kuvailujen tekemisprosessin vielä aikaisemmin, jolloin käsikirjoituksista olisi voinut muovautua vielä laadukkaammat.

Kuvailuista saamani palaute toi esille asioita, joita en itse olisi osannut ajatella näkevänä ammattoitaiteilijana. Koen, että olisin voinut panostaa enemmän palautteenantajien etsimiseen esimerkiksi käyttämällä useampaa kanavaa sähköpostin rinnalla. Palautteenantajien joukko olisi voinut olla suurempi. Olisi ollut myös mielenkiintoista saada palautetta kokeneelta kuvailutulkilta tai näkövammaisten lisäksi muilta käyttäjäryhmiltä, joita kuvailutulkkaus voi hyödyttää. Yksi tämän opinnäytetyön aikana noussut jatkokehitysidea on tutkia kuvailutulkkausten hyötyjä erilaisille käyttäjäryhmille.

Toisena tavoitteenani oli pohtia ja koota toimivia käytänteitä valotaideosten kuvailutulkkaudessa. Toin niitä esille listan muodossa edellisessä luvussa. Tämä on kuitenkin oma näkemykseni siitä, mikä toimii ja ollessani kuvailutulkkaudessa vasta aloittelija, on listaan suhtauduttava kriittisesti. Nämä käytänteet eivät myöskään toimi kaikissa tilanteissa ja niistä saa olla eri mieltä. Taideteos voi olla hyvinkin monimutkainen kuvailun kohde (Somppi 2022, 3). Kuvailuun voi olla monia toimivia lähestymistapoja tilanteen mukaan.

Sain tilaajalta palautetta opinnäytetyöstä sekä yhteisessä palautekeskustelussa että kirjallisena lausuntona. Palautteen mukaan yhteistyö sekä ohjaus koettiin sujuvina ja opettavaisina. Työn avulla hanke sai uusia näkemyksiä valotaiteen saavutettavuudesta. Valmiita kuvailuja pidettiin onnistuneina ja käyttökelpoisina, ja etenkin niiden selkeyteen sekä kuvailijan ilmaisutapaan oli tyytyväisiä.

Kuvailujen tekeminen neljään Valon kaupunki- hankkeen pysyvään taideteokseen on vasta alku. Teoksia on Jyväskylän alueella kymmeniä. Olisikin erittäin tärkeää, että tekemäni kuvailut työntäisivät liikkeelle teosten kuvailun laajemmin. Ne voivat innoittaa ja mahdollisesti toimia esimerkkeinä ja inspiraationa muiden valotaideosten kuvailutulkkaukseen. Vaikka kuvailut on luonut melko kokematon tulkki, on kuitenkin niiden olemassaolo jo itsessään askel eteenpäin.

8.3 Lopuksi

Toivon, että tämä työ voisi hyödyttää kaikkia kuvailutulkkauksesta kiinnostuneita. Raporttiin on koottu mahdollisia tapoja toteuttaa valotaiteen kuvailutulkkauksia ja julkiset audiomuotoiset kuvailut voivat toimia esimerkkeinä uusien tulkkausten tekemiseen. Kuten tässä työssä on jo aiemmin todettu, toimiva kuvailutulkkaus voi muotoutua hyvinkin erilaiseksi eri tilanteissa ja eri vastaanottajien kanssa. Tekemäni kuvailut ovat siis vain yksi esimerkki monesta tavasta toteuttaa kuvailutulkkauksia.

Tämä työ voi herättää lukijansa ajattelemaan taiteen saavutettavuutta laajemmin. Saavutettavuus eri aistien avulla tarkoittaa elämyksiä tai tietoa, jonka voi kokea monen aistin avulla (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 55). Taiteen saavutettavuuden edistäminen on tärkeää, ja vie meitä kohti yhdenvertaisempaa yhteiskuntaa (Somppi 2022, 51).

Tämä opinnäytetyö on ollut kokemuksena hyvin antoisa. Pääsin tuottamaan jotakin konkreettista ja opin prosessin aikana paljon. Taiteen tulisi olla jokaisen ulottuvilla (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023). Toivon, että työni ansioista yhä useampi pääsee nauttimaan valotaiteesta. Kuvailutulkkauksen avulla voi taiteesta tulla valo, joka hohtaa jokaiselle.

LÄHTEET

- Aaltonen, Anu 2007. Tietopaketti kuvailutulkauksesta. Perustiedot kuvailutulkatun esityksen järjestämiseen. Kulttuuria kaikille. Viitattu 14.2.2023. https://www.kulttuuria-kaikille.fi/doc/tietopaketit_ja_oppaat/tietopaketti_kuvailutulkauksesta.pdf.
- Ateneum & Näkövammaisten kirjasto Celia 2011. Kuvailutulkaukset Ateneumin teoksiin. Taidekokoelmamme. Viitattu 1.4.2023. <https://ateneum.fi/taidekokoelmamme/kuvailutulkaukset/>.
- Hatakka, Veera 2020. Värikuvaus maalaustaiteen kuvailutulkauksessa. Helsingin yliopisto. Viitattu 8.4.2023. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/314816/84569_Artikkelin_teksti_150238_1_10_20200416.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Hillgen, Elisa 2022. Valon rakentajille - Valotaiteen hankintaoppaan tarveselvitys. Opinnäytetyö (YAMK). Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 28.2.2023. <https://www.theseus.fi/handle/10024/787384>.
- Hirvonen, Maija 2013. Katsaus kuvailutulkaukseen – Visuaalisen tiedon saavuttaminen puheen ja kielen kautta. Puhe ja kieli. Viitattu 8.3.2023. [file:///C:/Users/X260/Downloads/9430-Artikkelin%20teksti-24276-1-10-20131229%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/X260/Downloads/9430-Artikkelin%20teksti-24276-1-10-20131229%20(1).pdf).
- Huovinen, Niina & Koivisto, Viliina 2016. Make sense – tutkimuksia kuvataiteen kokemuksista. Turun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö (YAMK). Viitattu 22.3.2023. <https://www.theseus.fi/handle/10024/114141>.
- Jyväskylän kaupunki 2023. Valon kaupunki. Viitattu 28.2.2023. <https://valonkaupunki.jyvaskyla.fi/mika>.
- Kivinen, Mia 2018. Ihmeellistä ja hämmästyttävää. Valotaiteesta ja maailman suurimmasta diashowsta. Kuvataiteen maisterin opinnäytetyö. Taideyliopiston Kuvataideakatemia. Viitattu 28.2.2023. <https://drive.google.com/file/d/1F-uD0xBgo-HH4HvqtsJBG1U7OQf2uVhv/view>.
- Kulttuuria kaikille 2023. Mitä on saavutettavuus. Viitattu 12.4.2023. https://www.kulttuuriaikaikille.fi/saavutettavuus_mita_on_saavutettavuus.
- Kovanen, Merja & Lahtinen, Riitta 2006. Kohdataan ja kommunikoidaan. Tietoa taktiiliviittomisesta ja sen opettamisesta. Suomen Kuurosokeat ry. Julkaisuja A5 2006. Tampere: Suomen Kuurosokeat ry.
- Kuvaja, Outi 2023. Suullinen tiedonanto 25.1.2023.
- Lahtinen, Merja & Lahtinen, Riitta & Palmer, Russ 2009. Aisti kuvailu. Helsinki: Art-print Oy.
- Markkula, Eija-Liisa & Ryti, Helena 2022. Kuvailutulkauuskoulutus. Kulttuurin unelmavuosi, Etelä-Savon näkövammaiset ry, Näkövammaisten kulttuuripalvelut ry, 8.12.2022, Mikkeli.
- Näkövammaisten liitto ry 2019a. Lehtniemi, Carita & Punkka, Konsta. Mitä on kuvailutulkkaus? Viitattu 20.2.2023. https://www.youtube.com/watch?v=0K-PyK2x1vY&list=PLrVf0C0JyIYmBkK4wLOI0mwd0wbXydeLk&index=19&t=107s&ab_channel=N%C3%A4k%C3%B6vammaistenliittory.

Näkövammaisten liitto ry 2019b. Näkövammaisuus. Viitattu 23.2.2023. <https://www.nkl.fi/fi/nakovammaisuus>.

Näkövammaisten liitto ry 2021. Kuvailu ja kuvailutulkkaus. Saavutettavuus ja esteettömyys. Viitattu 20.2.2023. <https://www.nkl.fi/fi/kuvailu-ja-kuvailutulkkaus>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus. Loppuraportti. Taide- ja kulttuuripalvelujen saavutettavuus ja moninaisuus. Viitattu 9.4.2023. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75254/tr15.pdf>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023. Kulttuurin saavutettavuus ja moninaisuus. Viitattu 7.4.2023. <https://okm.fi/kulttuurin-saavutettavuus>.

Salonen, Kari 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulu. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Viitattu 6.4.2023. <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>.

Somppi, Sini 2022. Tulkinnasta tulkkeeksi. Taiteen konteksti ja merkitysalueet kuvataiteen kuvailutulkkauksessa. Pro gradu- tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 8.4.2023. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/138669/SomppiSini.pdf;jsessionid=78C856258FF19BA604A468672E1169E2?sequence=2>.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Volotinen, Terhi 2014. Näkymätön taide: näkövammaisten kokemuksia kuvataideopetuksesta. Pro gradu- tutkielma. Lapin yliopisto. Viitattu 7.3.2023. <https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/60717>.

LIITTEET

LIITE 1: VALOTAIDETEOSTEN KUVAILUJEN KÄSIKIRJOITUKSET

“Sadepilvi” vuodelta 2021

Suunnittelu: WSP Finland Oy

Sadepilvi-teos sijaitsee Jyväskylän Lutakonpuistossa. Se sijoittuu leikkipuiston laitaan, kerrostalojen kupeeseen. Asutusta vastapäätä avautuu Jyväsjärvi.

Teoksessa on 3 noin kolmen metrin korkuista mustaa pystysuoraa pylvästä, kaksi edempänä sivulla, yksi keskellä takana. Niiden päällä on tasainen katto. Katto on kolmion muotoinen ja sen sivut ovat noin 3 metriä pitkät. Kattoa kannattelevat pylväät osuvat kolmion kulmiin. Katon yläpuolella sen jokaisella kolmella sivulla on kolme harmaata sadepilviä, kaksi pilveä edessä ja yksi takana. Pilvet ovat litteitä ja valmistettu kovasta materiaalista.

Katosta roikkuu 100 noin 2 metrin pituista vaaleanharmaata narua. Narut ovat hieman yli sormenpaksuisia. Valo on suunnattu naruihin ylhäältä päin. Maahan katon alle muodostuu varjoja.

Narujen sekaan voi halutessaan mennä ja niitä voi koskettaa. Narujen väleissä roikkuu muutamia metalliputkista tehtyjä tuulikelloja, jotka pitävät narujen liikkeessä hennosti kilisevää ääntä.

“Palloveli” vuodelta 2018

Taiteilija: Hilda Kozari

Valaistussuunnittelija: Elisa Hillgen

Palloveli-teos sijaitsee Eeronkadun laidassa Mataraisenpuistossa. Siihen kuuluu noin 30 metriä pitkä selkänöjaton penkki, joka on ylhäältä päin katsottuna muodoltaan kuin j-kirjain. Penkin korkeus on noin 40 cm ja leveys noin 2 metriä. Penkin takana on puita.

Penkin päälle on asetettu viisi kivistä tehtyä palloa. Pienin palloista on hieman yli koripallon kokoinen ja loput suurempia. Palloista kaksi on karheaa harmaata kiveä ja loput kolme mustaa

sileää kiveä. Ne on aseteltu penkille satunnaisten välimatkojen päähän toisistaan. Pallojen alta hehkuu vaaleaa valoa.

Penkkiin on tehty neljä reikää, joista jokaisesta kasvaa noin 4 metriä korkea mänty. Männyt ovat satunnaisten välimatkojen päässä toisistaan sekä palloista.

Kun penkkiä kävelee lähemmäs, muuttua pallojen alta hehkuva vaalea valo värinsä vihreäksi. Se ikään kuin kutsuu istumaan. Myös teoksen muita osia saa halutessaan koskettaa. Penkin lähistöllä ollessa voi myös havaita siitä lähtevän tervan tuoksun.

“Airo” vuodelta 2019

Taiteilija: Jussi Heikkilä

Valaistussuunnittelija: Elisa Hillgen

Jyväskylän keskustaan kahden kävelykadun, Kauppakadun ja Väinönkadun, risteykseen on valmistettu pronssista n. kahdeksan metriä pitkä ruskea airo. Se seisoo lapa maassa hieman vinossa niin, että ainoastaan sen pää koskettaa maata.

Maahan lavan ympärille on heijastettu projektorilla alue sinistä valoa. Tämä alue on halkaisijaltaan noin 2 metriä. Valo ylettää myös itse airoon hieman yli lavan korkeudelle. Sininen valo liikkuu vedenomaisesti airon ympärillä. Teosta saa halutessaan tunnustella.

”Hyppääjä” vuodelta 2019

Valaistussuunnittelija: Elisa Hillgen

Jyväskylän Laajavuoren päällä seisoo noin 60 metriä korkea vuonna 1965 rakennettu hyppyrimäki. Sen muodostaa pystysuora umpinainen porraskäytävä sekä sen huipulta lähtevä J-kirjaimen muotoinen hyppyliuska. Porraskäytävä on vaaleanharmaata betonia ja siinä on kuusi ikkunaa päällekkäin. Hyppyliuskan toisella reunalla on noin 20 valopalloa tasaisin välimatkoin ylhäältä alas asti.

Ensin koko hyppyrimäki on pimeänä. Sitten turkoosinsininen valo välkähää vuorotellen porraskäytävän eri kerroksissa edeten alhaalta ylöspäin. Valo välkähää kolmesti vihreänä ylhäällä

mäen alussa ja lähtee sitten sinisenä alaspäin. Mäen reunalla olevat valopallot välkähtävät vuorotellen luoden efektin valon laskemisesta alaspäin. Kaikki tornin valopisteet syttyvät. Koko porraskäytävä muuttuu pinkistä violetiksi, siniseksi, vihreäksi, keltaiseksi ja punaiseksi sekä takaisin pinkiksi. Koko hyppytorni muuttuu siniseksi ja valot välkähtelevät valkoisena. Sitten koko hyppymäki pimenee hetkeksi, kunnes valo lähtee kiipeämään jälleen.

Teos ilmentää hyppääjää, joka jatkaa sinnikkäästi harjoitteluaan.

